

LAUREA

ESR-HANKKEET

Kehittämistyötä ihmisen hyvinvoinnin vai talouden ehdoilla?

Anttonen Katja

2011 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Hyvinkää

ESR- HANKKEET

Kehittämistyötä ihmisen hyvinvoinnin vai talouden ehdoilla?

Anttonen Katja
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu 2011

Anttonen Katja

ESR-HANKKEET Kehittämistyötä ihmisen hyvinvoinnin vai talouden ehdoilla?

Vuosi	2011	Sivumäärä	33
-------	------	-----------	----

Tarkastelen opinnäytetyössäni Euroopan sosiaalirahaston (ESR) hankerahoituksen soveltuvuutta projektiin, jonka tavoitteena on lähellä eläkeikää olevien pitkäaikaistyöttömien hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen sekä työelämän polkujen kartoittaminen. Opinnäytetyön tehtävänä oli selvittää, täyttivätkö suunnitellun projektin kehittämistavoitteet Euroopan sosiaalirahaston edellyttämät vaatimukset. Työn teoreettinen viitekehys on koottu projektityön, hyvinvoinnin ja syrjäytymisen teorioista. Tutkimusongelman ratkaisemisessa on käytetty apuna Euroopan sosiaalirahaston asiakirjoja sekä artikkeleita, joiden sisältö käsittelee syrjäytymisen ja työllistämisen tematiikkaa Euroopan unionissa.

Tutkimustulosten perusteella hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen sekä työelämän polkujen kartoittaminen lähellä eläkeikää oleville pitkäaikaistyöttömille ESR-hankerahoituksen avulla olisi ollut perusteltua ottaen huomioon Euroopan sosiaalirahaston Etelä-Suomen alueelliset painotukset ja suunnitellun projektin tavoitteet. Hankerahoituksen hakemista olisivat lisäksi puoltaneet Lissabonin sopimusten toimintastrategiat vuosilta 2000-2010 sekä Euroopan unionin uusi työllisyys ja kasvustrategia "Eurooppa 2020", joka ei oleellisesti poikkeaa Lissabonin strategian linjauksesta.

Tutkimustuloksista nousi esiin oleellinen seikka, johon mielestäni tulisi kiinnittää huomiota jo ESR- hanketta suunniteltaessa. Koska Sosiaalirahasto rahoittaa ensisijaisesti projekteja, jotka kehittävät työllistämistä tukevia toimia ja ehkäisevät työttömyyttä, tulisi myös suunnitelluissa projekteissa pääpaino olla ensisijaisesti työllistämisessä ja työttömyyden kasvun ehkäisyssä. Hyvinvoinnin kehittäminen ei itsessään näyttäisi olevan peruste rahoitukselle, mutta jos hyvinvointiteeman sitoisi työllistämisen ja syrjäytymisen ehkäisyn lisätavoitteiksi, olisi se sekä Sosiaalirahaston että Euroopan unionin toimintastrategioiden mukaista toimintaa.

Avainsanat: Projekti, ESR- hankkeet, hyvinvointi, syrjäytymisen ehkäisy ja toimintatutkimus.

Anttonen Katja

ESR- PROJECTS Development on conditions of the welfare of a human being or economy?

Year	2011	Pages	33
------	------	-------	----

The aim of this study was to examine the suitability of the project financing systems of European social fund (ESR) to a special project concerning the issue how to improve the welfare of long-term unemployed people who are near the age of retirement, how to prevent isolation and on the other hand to map the alternative paths of the working life.

The purpose of this study was to find out whether all the scheduled development objectives fulfilled the ESR requirements. This theoretical frame of reference was collected from project work and the theories of welfare and isolation. To solve the research problem I used the ESR documents and articles concerning how to approach the themes of isolation and employment in EU.

The results showed that the ESR project financing system would have been suitable to fund this kind of project when the emphasis of ESR, the local emphasis of Southern Finland and the scheduled development objectives had been taken into account. The strategies of the Treaty of Lisbon years 2000 - 2010 and also Europe 2020: a strategy for European Union growth would have supported the applying of the financial fund for the project.

A fundamental conclusion came up from the research results which should be paid attention when scheduling the ESR project. ESR finances mainly the projects which improve the supportive acts of employment and prevent unemployment. So, the emphasis of the scheduled projects should be primarily on employment and preventing unemployment.

Welfare development does not seem to be itself the basis for the project funding. However, if the welfare theme is tied to an extra goal with employment and prevention of unemployment, it seems to be accordant with the ESR and EU strategic plans.

Keywords: Project, ESR-project, welfare, prevent isolation, activic research.

SISÄLLYS

1 Johdanto	6
2 Opinnäytetyön tausta, tarkoitus ja tutkimusongelma	7
3 Toimintatutkimus	8
4 Projekti	10
4.1 Projektin suunnittelu	11
4.2 Projektisuunnitelma	13
5 Hyvinvointi	14
5.1 Hyvinvoinnin määreet	14
5.2 Hyvinvointivaltioiden hyvinvointipolitiikka	16
6 Syrjäytyminen	17
7 Tutkimusaineisto ja sen analysointi	17
8 Tutkimustulokset	20
8.1 Euroopan sosiaalirahaston painoalueet	22
8.2 Euroopan sosiaalirahaston rahoituksen kriteeristö	22
8.3 ESR-rahoituksen kriteeristön perusta	24
9 Johtopäätökset	26
Lähteet	31

1 Johdanto

Euroopan sosiaalirahasto(ESR) perustettiin vuonna 1957 vähentämään EU:n jäsenvaltioiden välisiä ja alueellisia taloudellisen hyvinvoinnin sekä elinolojen eroja ja edistämään taloudellista ja sosiaalista koheesiota eli yhteenkuuluvuutta. Sosiaalirahaston tavoitteena on edistää työllisyyttä EU:n alueella auttamalla jäsenvaltioita kehittämään Euroopan työikäistä väestöä ja yrityksiä niin, että ne pystyvät vastaamaan entistä paremmin uusiin globaaleihin haasteisiin. Talouden edistäminen ja erojen kaventaminen tarkoittavat sitä, että Euroopan sosiaalirahasto myöntää rahoitusta erityisesti EU:n jäsenvaltioille ja alueille, joiden taloudellinen kehitys on muita heikompaa. Eurooppa 2020-strategian mukaisesti rahoituksella pyritään parantamaan Euroopan unionin kansalaisten elämää auttamalla heitä kehittämään ammattitaitoaan ja luomalla parempia työllistymismahdollisuuksia. (Euroopan komissio.)

Tarkastelen opinnäytetyössäni ESR:n rahoituksen soveltuvuutta projektiin, jonka tavoitteena on hyvinvoinnin edistäminen, syrjäytymisen ehkäiseminen ja työelämäpolkujen kartoittaminen lähellä eläkeikää oleville pitkäaikaistyöttömille. Tarkastelun kohteena olevan projektin tarkoituksena oli kartoittaa terveyden- ja sosiaalialan palvelumuotoja ja ohjata projektin asiakkaiksi valittuja pitkäaikaistyöttömiä näiden palvelujen pariin. Projektissa oli lisäksi tarkoitus kartoittaa suunnitellun projektin toteuttamispaikkakunnalla sijaitsevia, ikäihmisille tarkoitettuja toiminnallisia aktiviteetteja ja luoda ikääntyneille pitkäaikaistyöttömille polkuja työelämään. (Suunnitellun projektin vastuullisen henkilön kirjallinen tiedonanto projektin tavoitteista.)

Tutkin opinnäytetyössäni Euroopan rakennerahaston hankerahoituksen myöntämisen kriteerejä. Lähestyn työssä tutkimusongelmaa toimintatutkimuksen metodilla, ja selvitan miten yksilön ja yhteisön vuorovaikutuksessa sosiaalisesti, historiallisesti tai diskursiivisesti rakentuneet tapahtumat syntyvät (Saari 2007). Tuon esiin teorian tietoutta, jonka avulla tuen tutkittavan ilmiön ymmärtämistä, miten kansallinen sosiaalipolitiikka, EU:n harjoittama sosiaalipolitiikka sekä Euroopan unionissa suunnitellut toimintaohjelmat muodostavat pohjan Euroopan sosiaalirahaston toimintalinjojen tavoitteille. Lisäksi käsittelen teoreettisessa osiossa ilmiöitä hyvinvointi, syrjäytyminen ja projektin suunnittelu. Halusin kyseenalaistaa toteutettuja käytäntöjä suunnitellussa projektissa ja tuoda syntyneillä tuloksilla uudenlaisia näkökulmia suunnitteilla oleville, Euroopan sosiaalirahastosta rahoitusta hakeville projekteille.

2 Opinnäytetyön tausta, tarkoitus ja tutkimusongelma

Opinnäytetyöni alkuperäinen tarkoitus oli tuottaa suunnitteilla olevasta, ikääntyviä pitkäaikaistyöttömiä aktivoivasta, projektista prosessikuvaus. Prosessikuvauksessa oli tarkoitus käsitellä yksityiskohtaisesti projektin suunnittelu ja rahoituksen hakemisen vaiheet. Toimin alusta asti projektin suunnitteluryhmässä mukana osallistuen suunnittelutyöhön täysivaltaisena työryhmän jäsenenä. Suunnittelun projektin kehittämistyötä ja ideointia tehtiin yhteistyössä sidosryhmäkumppaneiden kanssa. Sidosryhmäkumppanit edustivat osaamisellaan koulutus-, kehittämis- ja tutkimusosaamista sekä aktiiviseen ikääntymiseen liittyvää osaamista.

Projektin suunnittelu eteni projektisuunnitelman raakaversioon saakka, josta oli vielä tarkoitus hioa lopullinen, puhtaaksi kirjoitettu versio ja kirjata se EURA 2007, EU:n rakennerahastojen hallintajärjestelmään (EURA 2007 EU:n rakennerahastojen hallintajärjestelmä.) Suunnitteluryhmästä valittiin henkilöt, jotka toimivat kirjaamisvastuussa. Tässä vaiheessa suunnitteluryhmä päätti jäädättää projektin etenemisen, koska suunnitteluryhmässä nousi esiin ajatus, että suunnittelun projektin tavoitteet eivät olisi tarpeeksi pitkälle ajateltuja ja siten eivät ehkä olisi Euroopan sosiaalirahaston rahoituskauden 2007-2013 toimenpideohjelmissa määriteltyjen painopisteiden mukaiset.

Selvyttä, kuinka kauan tilanteen arvioimiseen menisi, ei ollut, ja opinnäytetyöni työstäminen oli jatkuttava, joten päädyimme opinnäytetyön ohjauskeskusteluissa ohjaavan opettajan kanssa siihen, että opinnäytetyö jatkuisi samasta aiheesta, mutta siten, että työhön vaihdettaisiin uusi näkökulma. Koska suunnittelussa projektissa oli tarkoitus hakea rahoitusta Euroopan sosiaalirahastosta, siitä nousi myös idea uudesta näkökulmasta. Tutkisin Euroopan sosiaalirahaston toimenpideohjelmia rahastokaudelle 2007-2013 sekä Etelä Suomen alueellisen osion painotuksia ja rahoituksen edellyttämiä kriteerejä suhteessa suunnittelun projektin tavoitteisiin.

Työn tarkoituksena on tuottaa tietoa ESR- rahoitusta suunnitteleville, erityisesti niille hankkeille ja projekteille, jotka painottuvat hyvinvoinnin edistämiseen, syrjäytymisen ehkäisemiseen ja työllistämiseen. Opinnäytetyössä pyritään selvittämään olisiko suunniteltu projekti saanut rahoitusta eli tutkin työssäni sitä, olisivatko projektin tavoitteet täyttäneet rahoituksen myöntämisen kriteerit.

Tutkimusongelmana on:

Millaisia hankkeita/projekteja Euroopan Sosiaalirahasto rahoittaa?

3 Toimintatutkimus

Opinnäytetyössäni lähestyn tutkimusongelmaa toimintatutkimuksen metodilla. Toimintatutkimukselle on tyypillistä se, että tutkittavaa asiaa ryhdytään katsomaan uudesta näkökulmasta. Kokemukset reflektoidaan ja tuotetun tiedon perusteella pyritään toiminnan kehittämiseen ja entistä parempaan toimintaan. (Huttunen, Kakkori & Heikkinen 1999, 112.) Toimintatutkimuksen sanotaan olevan myös eräänlainen interventio. Väliintulolla voi Heikkisen (2006) mukaan olla yllättäviä seurauksia. Interventio voi paljastaa tiedostamattomia toimintamalleja, joiden esiin nostaminen tuottaa uutta tietoa ja ymmärrystä tutkittavasta asiasta. (Emt., 28.)

Toimintatutkimuksellinen lähestymistapa eroaa niin kutsutuista perinteisistä tutkimuksista siten, että toimintatutkija on aktiivinen vaikuttaja ja toimija, joka tulkitsee tapahtumia sisältä päin (*emic view*) eli on mukana tutkimuskohteensa arjessa. Sisältä päin tarkasteleminen näkyy myös siinä, miten tutkija suhtautuu tutkimusaineistoon ja analyysiin. Toimintatutkijalle aineistona toimii oma kokemus ja havainnot sekä tutkimusaineistot ja teorial tieto. Prosessin myötä tutkijan ymmärrys tutkittavasta asiasta kehittyy hiljalleen. (Heikkinen 2006, 19.)

Saari (2007) kirjoittaa artikkelissaan ihmisten sosiaalisen toiminnan taipumuksesta rutinoitua ja muuttua itsestään selviksi toimintatavoiksi. Rutinoituneiden käytäntöjen muuttamiseen voi avun löytää toimintatutkimuksella. Toimintatutkimuksen keskeinen tavoite on, että rutinoituneet ja vakiintuneet käytännöt nostetaan tietoisien harkinnan ja tarkastelun kohteeksi. Toisin sanoen toteutetaan toimintatutkimuksen keskeistä periaatetta, että tutkittavaa asiaa katsotaan uudesta näkökulmasta ja tuotetun uuden tiedon varassa pyritään parempaan toimintaan. (Emt., 123-124.)

Keskeisenä ajatuksena työssäni on tuoda esiin se, kuinka olennaista hanketta suunniteltaessa on keskittyä tavoitteiden asettamiseen. Tavoitteiden asettamisen lisäksi olennaista on myös keskittyä rahoittajan asettamiin vaatimuksiin pohtien, ovatko suunnitellun projektin tavoitteet riittävät suhteessa rahoittajan kriteereihin.

Vilka (2006) korostaa, että toimintatutkimuksellinen opinnäytetyö edellyttää, että siinä on tuotu esiin laajasti alan tieteellistä ja yhteiskunnallista keskustelua. Toimintatutkimuksellisessa opinnäytetyössä tutkijan rooli on vastuullinen, koska hän osallistuu tutkimusraportillaan julkiseen keskusteluun tutkimuskohteesta, yhteiskunnasta ja sen kehityksen suunnasta. Vilkan mukaan toimintatutkimus edellyttää kehittämismenetelmien hallintaa ja asiantuntijan aktiivista tukea kehittämistilanteissa ja siten ammattikorkeakoululaisella on oltava hyvät valmiudet, kun hän lähtee yhteiskunnallisesti

vastuullisen toimintatutkijan rooliin, jossa tähdätään muutokseen ja vaikuttavuuteen. (Emt., 76-77.)

Saari (2007) näkee asian hiukan toisin. Hänen mukaansa tutkittavaa ilmiötä voidaan tarkastella muuttuvana todellisuutena reflektiivis-dialektisesta näkökulmasta kriittis-emansipatorisen tiedonintressin ohjaamana. Tutkija tarkastelee tällöin yksilön ja yhteisön vuorovaikutuksesta syntyviä sosiaalisia, historiallisia ja diskursiivisesti rakentuneita tapahtumia, joista hän tuottaa käytännön ymmärtämistä ja muuttamista tukevaa tietoutta. Riippumatta siitä, onko tutkittavassa käytännössä olleella tutkijalla erityistä tutkijan koulusta, hän voi tuottaa tärkeää käytännön kehittämistä edistävää tietoa. Erityisesti on huomattava, että toimintatutkimukselle asetetut vaatimukset täyttyvät vain silloin, kun kehittävään tutkimukseen osallistuvat ovat keskenään tasavertaisia toimijoita. (Emt., 145-147.)

Tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007) mukaan laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta ja löytää tutkimuskohteista moninaisia suhteita. (Emt., 157-160.)

Kiviniemen (2001) mukaan laadullinen tutkimus on prosessorientoitunutta, jolloin aineistoon liittyvien näkökulmien ja tulkintojen katsotaan kehittyvän tutkijan tietoisuudessa vähitellen tutkimusprosessin edetessä. Vaarana näkökulmia kerryttäessä ja tulkintojen kehittyessä voi käydä niin, että tarkastelu kohdentuu uusiin mielenkiintoisiin kohteisiin ja aineistoa alkaa kertyä liialti. Tällöin tutkimuksesta voi tulla hajanainen. Siinä tapauksessa olisi tarkoituksenmukaista pysähtyä miettimään tutkimusasetelman rajaamista ja pyrkiä etsimään oleellinen tieto tutkimukseen. (Emt., 69-72.)

Oleellisen tiedon etsimessä Kiviniemen (2001) mukaan voi tiedostamatta käydä niin, että tutkija alkaa tehdä tulkinnallisia rajauksia, jossa tutkijan omat intressit ja tarkastelunäkökulmat nousevat aineiston keruussa esiin ja näkyvät aineistossa, jolloin aineisto ei enää kuvaa sellaisenaan todellisuutta ja lukijoille välittyy tutkijan tulkinnan kautta suodatettua tietoa. Siksi laadullista tutkimusta tulisi luonnehtia tutkijan henkilökohtaiseksi oppimistilanteeksi tutkittavasta ilmiöstä, joka on muotoutunut ja rakentunut hänen ajatteluprosessiensa kautta. (Emt., 69-82.)

Opinnäytetyöni kannalta on syytä ottaa huomioon se, että lähestyn tutkittavaa asiaa opinnäytetyöprosessina, jossa tähtään asioiden muuttamiseen ja kehittämiseen opiskelijan, kehittyvän asiantuntijan näkökulmasta. Lisäksi tulkintani tutkittavasta ilmiöstä on hahmottunut oppimistilanteeni myötä ja siksi tulkinnalleni voidaan esittää myös toisenlaisia

johtopäätöksiä. Olen asettanut keräämäni tietouden hankkeen kehitysprosessista ja hankkeen tavoitteista kriittisen arvioinnin kohteeksi suhteessa Euroopan sosiaalirahaston, Euroopan unionin ja kansallisen sosiaalipolitiikan eetokseen. Olen lisäksi tuonut työssäni esiin kriittisen näkökulman hyvinvoinnin edistämisen ja aktiivisen työvoimapolitiikan välillä kokemastani ristiriidasta. Opinnäytetyön tutkimusmateriaalin ja havaintojen kokoaminen on synnyttänyt tietoutta, jonka koen tärkeäksi asiaksi, kun pyritään hakemaan projektirahoitusta Euroopan sosiaalirahastosta.

4 Projekti

Rissasen (2002) mukaan suomenkielinen sana *projekti* on alkujaan latinan kielestä peräisin ja tarkoittaa suunnitelmaa tai ehdotusta. Lyhyesti projekti voidaan määritellä seuraavasti: ”Projekti on johonkin määriteltyyn tavoitteeseen pyrkivä, harkittu ja suunniteltu hanke, jolla on aikataulu, määritellyt resurssit ja oma projektiorganisaatio. Projektin tulisi tuottaa myös lisäarvoa asettajalleen ja hyötyä kohteelleen tavoitteiden toteuttamisen kautta. Jokainen projekti on ainutkertainen ja sillä on alkunsa ja loppunsa”. (Emt., 14.)

Petri Virtanen (2000) kommentoi projektin olemassaolon oikeutuksesta siten, että projektityypistä huolimatta jokaisella projektilla tulee olla hyvä syy olla olemassa. Projektia suunniteltaessa tulisi muistaa, että projektit ovat olemassa myös sen vuoksi, että projektiin osalliset käyttävät hyväkseen niissä tuotettuja palveluja ja tuotteita. Projekti ei siis ole itsetarkoitus. Sen on ansaittava olemassaolon oikeus ja oltava hyödyllinen. (Emt., 93.)

Löow (2002) määrittelee projektin siten, että projektimuotoinen työskentely on sekä henkilöresurssien että aineellisten ja rahallisten resurssien hyödyntämistä suunnitellusti ja organisoidusti. Projektin aikana käydään läpi prosessi, joka on suunniteltu hyvin. Projektin jälkeen hyväksi todettu idea on tarkoitus tuoda käytäntöön. Tavoitteena on että tuloksena on laadullisesti sekä määrällisesti onnistunut muutos. (Emt., 16.)

Virtanen (2000, 35) toteaa myös, että projektityöskentely on kertaluonteinen toimenpide tai hanke, jolla on tietty organisaatio ja resurssit. Projektilla pyritään toteuttamaan tiettyä ennalta sovittua tehtävää ja se etenee tiettyjen kehitysvaiheiden mukaan ja, sen perusteella, mikä sen tehtäväksi on määritelty.

Projektin synonyymeinä tunnetaan myös kehittämisohjelma, kehittämisprojekti, kehittämishanke, hanke, pilotti tai reformi. Kehittämishanke/-projekti suhteessa projektityöhön tai hanketyöhön voidaan käsittää laajemmaksi tehtäväkokonaisuudeksi. Kehittämishankkeen/-projektin avulla pyritään luomaan uusi, aiempaa parempi toimintamalli, kun taas projektityö tai hanketyö on kehittämisohjelman/-projektin sisäinen, organisoitu

tehtävä. Kehittämishankkeet/-projektit tulisivatkin nähdä ainutkertaisina määriteltynä toimintoina, jotka ovat hyvin rajattuja ja joilla tulisi aina olla ennalta määritellyt kiinteät tavoitteet. Projektityöntekijöiden tulee pitää kiinni aika- ja budjettiresursseista. Lisäksi projektin aikana kehitetty toiminta tulisi saattaa osaksi käytäntöä. (Paasivaara, Suhonen & Nikkilä 2008, 7-8.)

4.1 Projektin suunnittelu

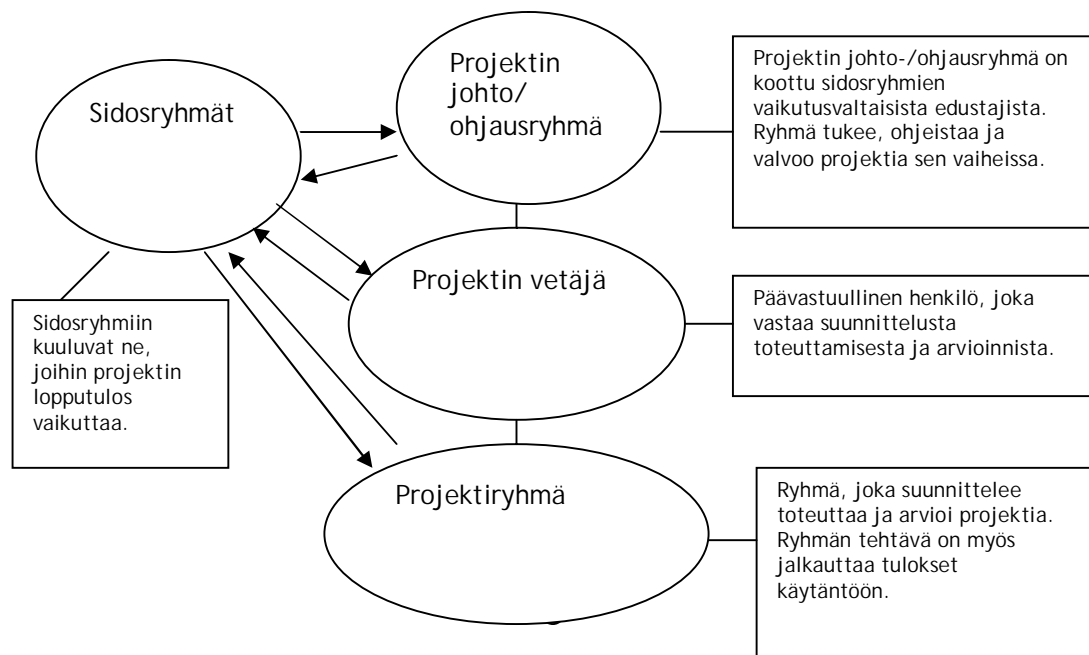
Rissanen (2002) katsoo, että ennen projektin suunnitteluvaihetta tulisi olla havaittu jokin ongelma tai kehittämistarve, joka tarvitsisi ratkaisua tai ainakin kohennusta. Näistä tarpeiden lähtökohdista juuri useimmat projektit saavat alkunsa. Projektin idean ajankohtaisuus on usein merkittävin tekijä, joka määrää, jääkö idea elämään vai unohdetaanko se. Rissanen kuvaa lyhyesti ja ytimekkäästi projektin kulun siten, että projektin perusta luodaan ideasta, josta kehitellään visio. Vision jälkeen asetetaan tavoitteet, joiden jälkeen on suunnittelun, perustamisen ja toteuttamisen vuoro. (Emt., 15.)

Löow (2002) suosittelee täsmentämään projekti-idean lisäksi myös projektin perimmäistä vaikutinta ja tekemään kysymyksiä esimerkiksi kannattavuudesta sekä aika- ja henkilöstöresursseista. Jos edelleenkin näiden kysymysten jälkeen ollaan vakuuttuneita siitä, että projektin idea on hyvä ja kannattava, voidaan projektin suunnittelu aloittaa todenteolla. (Emt., 22.)

Löow (2002) jatkaa, että hyvin valmistellun projektiehdotuksen tulisi sisältää projekti-idean taustat ja selkeät tavoitteet sekä sen, mihin projektilla tähdätään. Projektin ideaosiossa tulisi pohtia sitä, miksi projekti tulisi toteuttaa ja tavoiteosiossa tulisi miettiä projektin lopputulosta. Näiden lisäksi ehdotuksessa tulisi näkyä ainakin henkilö-, raha-, ja toimitilaresurssit sekä karkea aikataulu projektin kulusta. (Emt., 22.)

Projektin aloittamisessa on merkittävää tiedostaa projektin elinkaareen, organisointiin ja prosessiin liittyvät seikat. Elinkaaren näkökulmasta suunnitteluvaihe on erityisen tärkeä, sillä siinä tehdään keskeisimmät projektia koskevat päätökset. (Paasivaara, Suhonen & Nikkilä 2008, 104.)

Paasivaara, Suhonen ja Nikkilä (2008, 117) näkevät, että tärkeä osa projektin onnistumisesta on myös projektiryhmän jäsenten valinta. Siksipä yksi tärkeimmistä suunnitteluvaiheen tehtävistä on koota projektiryhmä projektin ohjausta ja toteuttamista varten. Laajoissa projekteissa käytetään projektiorganisaation perinteistä mallia. (kuvio 1)

Kuvio 1. Perinteinen malli projektiorganisaatiosta (Paasivaara, Suhonen & Nikkilä 2008, 117)

Tapio Rissanen (2002) nostaa projektin valmistelun, esityöt ja taustaselvitysten tekemisen oleelliseksi osaksi projektin suunnittelua. Rissanen näkee, että etukäteisvalmisteluilla edesautetaan hyvän ja toimivan projektisuunnitelman laatimista sekä ennen kaikkea määritellään projektille realistiset tavoitteet. Taustaselvityksessä ja etenkin projektin suunnittelussa tulisi keskittyä kehitystehtävän tarpeisiin. (Emt., 42.)

Projekti-idean ja projektiehdotuksen jälkeen, ennen varsinaista projektisuunnitelmaa, joissakin tapauksissa suunnitteilla olevasta projektista tehdään esiselvitys. Esiselvityksen tarkoituksena on tutkia perin pohjin projektin toteuttamisen mahdollisuudet. Esiselvitys toimintamalleja ovat esimerkiksi sidosryhmäanalyysi tai perinteisempi riskianalyysi. (Löw 2002, 56.)

Sidosryhmäanalyysin avulla on tarkoitus selvittää, mitä sidosryhmiä projektilla on ja millaisia motiiveja, tarpeita, tavoitteita ja odotuksia projektiin liittyy. Analyysiin asetettujen kysymysten tulisi tuottaa vastauksia, mitä projektissa tulisi tehdä. Kysymysten asettelulla nostetaan esiin projektin todellinen tarve ja ratkaisevat menestystekijät. Menetelmät, joilla projektin kokonaisvaltaista tarvetta selvitetään, ovat esimerkiksi aivoriihimenetelmä tai haastattelumenetelmä. (Löw 2002, 56-57.)

4.2 Projektisuunnitelma

Petri Virtanen (2000) nostaa esiin tärkeitä elementtejä, joihin tulisi kiinnittää erityisesti huomioita suunniteltaessa projektia. Virtanen painottaa, että hyvin tehty projektisuunnitelma on projektia ohjaava tekijä, jonka avulla edistetään hankkeen tavoitteiden saavuttamista. Mikään projektisuunnitelma ei ole täydellinen, sillä jokainen projekti altistuu muutoksille. Kertaalleen tehty projektisuunnitelma ei sellaisenaan riitä, vaan sitä pitää päivittää ja toteutumista valvoa. Projektin suunnitteluvastuu on sidosryhmillä ja suorittajilla. Tapauskohtaisesti suunnitteluvastuuta voi jakaa myös projektiin osallistuvien toimijoiden, sidosryhmän ja suorittajien kesken. Lisäksi Virtanen kehottaa projektityöryhmään osallistuvia sitoutumaan projektityöskentelyyn ja näkemään päämäärän yhtäläisenä, siltä osin kuin se mahdollista. Kompromissi yhteisestä päämäärä on tärkeää, koska sen avulla rakennetaan projektin perusta, ja lähtökohdat projektin lopullisille tavoitteille. Tavoitteiden asettamisessa tulisi keskittyä siihen, että ne ovat konkreettisia. Toiseksi tavoitteiden tulisi olla mitattavia. Tavoitteiden saavuttamista voidaan edistää siten, että vastuualueet jaetaan projektityöryhmän henkilöiden kesken. (Emt., 89-92.)

Löow (2002) näkee, että projektisuunnitelma syventää ja kiteyttää projektin idean. Lisäksi kirjallinen projektisuunnitelma toimii projektiryhmän jäsenten yhteisenä perustana ja projektityön suunnannäyttäjänä, eräänlaisena karttana ja ohjauskeinona.

Projektisuunnitelman pääotsikoiksi Löow ehdottaa seuraavia asiasanoja.

1. Projektin tausta, tarkoitus ja tavoitteet
2. Rajoitukset
3. Toimenpide ja resurssisuunnitelma
4. Aikataulut
5. Projektiorganisaation kokoonpano
6. Tiedotus (Emt., 63.)

Löowin mukaan (2002) projektin käynnistäminen tulisi tapahtua vasta sen jälkeen, kun ohjausryhmä on perehtynyt projektin suunnittelun tuloksiin. Suunnitelman tarkka läpikäynti osoittaa onko suunniteltuja tuloksia mahdollista saavuttaa ja ollaanko suunnittelun tavoitteissa pysytty. Projektisuunnitelman lisäksi olisi hyvä tarkentaa vielä projektissa työskentelevien vastuualueet ja työnjaot sekä aikataulusuunnitelmat. Lisäksi tulisi käydä läpi resurssi- ja toimintasuunnitelman paikkansapitävyudet, etenkin ovatko projektin kustannus- ja tuloslaskelmat realistiset sekä millaisia rutiineja sidosryhmien välille sovitaan. (Emt., 87.)

5 Hyvinvointi

Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön professori Pauli Niemelä (2010) määrittelee hyvinvoinnin siten, että hyvinvointi kytkeytyy yhtäläillä yhteiskunnan rakenteellisiin tekijöihin kuin ihmisten toimintaan. Hyvinvoinnin sisältö ja käsitteet määräytyvät siten, kummasta perspektiivistä sitä tarkastellaan. Yhteiskunnan tasolla hyvinvointia määritellään makrotasolla, johon kuuluvat termit hyvinvointivaltio (welfare state) ja hyvinvointiyhteiskunta (welfare society) vilah-televat alinomaa. Yksilöistä puhuttaessa hyvinvointia määritellään mikrotasolla, jolloin hyvinvoinnin (well-being) ja elämässä menestyminen (well-doing) kuvaavat yksilötason hyvinvointia. (Emt., 16.)

Kinnusen (1998) mukaan yksilöillä on mahdollisuus tuottaa hyvinvointia itselleen ja muille, jos heillä on mahdollisuus ja kyky vaikuttaa olemassa olevaan elämäntilanteeseensa. Vastuuta hyvinvoinnin tuottamisesta ei kuitenkaan voi jättää yksin yksilölle, sillä myös yhteisön ja valtion on tunnistettava nimenomainen hyvinvoinnin haluttu tila. Elämäntilanteiden muutosmahdollisuuteen ja tunnustetun hyvinvoinnin saatavuuteen vaikuttaa myös sosiaalinen tuki. Kinnusen määrittelee sosiaalisen tuen toiminnalliseksi käsitteeksi, joka muotoutuu käytännössä ja on kulttuurisidonnaista. Näiden lisäksi sosiaalinen tuki voidaan katsoa muodostuvan valtioiden sosiaalipolitiikan kautta. Arjen tasolla sosiaalinen tuki näyttäytyy vuorovaikutteisena toimintana, jossa ihminen itse, hänen lähiyhteisönsä tai yksityiset ja julkiset toimijat pyrkivät turvaamaan yksilöiden hyvinvointia. Sosiaalinen tuki voi luonteeltaan muodostua esimerkiksi aineellisesta, tiedollisesta, toiminnallisesta, henkisestä, tai emotionaalisesta tuesta. (Emt., 28-29.)

Niemelä (2010) pohtii useiden teoreetikkojen hyvinvointimääritelmiä. Määritelmissä nimetään yksityiskohtaisesti osatekijöitä, joiden saavuttaminen tuottaa yksilöille hyvinvointia. Niemelä päätyy YK:n tarveteoreettisen hyvinvointiajattelumallin, resurssiteoreettisen hyvinvointiajattelun ja tarve- ja resurssiperäisten hyvinvointiteorioiden malleista johtopäätökseen, että hyvinvointikäsitteys muotoutuu toiminnan ja hyvinvoinnin liitosta, jossa lopulta on kysymys tarpeiden tyydyttämisestä. Niemelän mukaan tarpeentyydytys alkaa hyvinvoinnin vajeesta, joka saa aikaan virittämisen, kunnes tarve tulee toiminnan kautta tyydytetyksi ja jännitystilä laukeaa. Tarpeiden tyydytyksen täytyttyä seuraa hyvinvointia. (Emt., 16-37.)

5.1 Hyvinvoinnin määreet

Erik Allardt on tutkinut tutkimustyöryhmänsä kanssa Pohjoismaisen hyvinvoinnin ulottuvuuksia 70-luvun puolessa välissä. Tutkimuksessa hyvinvointia on tarkasteltu niin objektiivisen elintason kuin subjektiivisen onnellisuuden käsitteiden kautta. Lisäksi tarkastelussa on ollut niiden keskinäisiä yhteyksiä. Allardt (1976) tuo teoksessa "Hyvinvoinnin ulottuvuuksia" esiin sen ajan Pohjoismaisen hyvinvoinnin- sekä sosiaalipolitiikan tilan. Tutkimuksessa syntyneet tulokset

kuvaavat Allardtin mukaan hyvinvointia liian usein vain aineellisista resursseista koostuvaksi. Allardtin mukaan hyvinvointi on monisäikeinen ilmiö, jossa myös subjektiivisella hyvinvoinnilla on osansa. Täten hyvinvointia määriteltäessä ja yhteiskuntapoliittisia tavoitteita suunniteltaessa tulisi Allardtin mukaan ottaa huomioon myös yksilöiden toiveita. (Emt., 9-21.)

Allardt (1976) on määritellyt hyvinvointia termeillä: having (elintaso), loving (yhteisyyssuhteet) ja being (itsensä toteuttamisen muodot). Termit käsittelevät perustarpeiden tyydyttämistä sekä arvomaailman kokemuksellisuutta yksilötasolla. Allardtin mukaan tarpeidentyydytys ja arvojen toteutuminen tuottavat yksilölle resursseja.

(Emt., 35 - 38) Teoksessaan Allardt viittaa myös kuuluisaan Maslowin tarvehierarkiaan, jonka mukaan ihminen voi tyydyttää hierarkisesti korkeammat tarpeet vasta sen jälkeen, kun on saavuttanut hierarkisesti tarpeiden matalammat tasot. Allardtille Maslowin tarvehierarkia näyttäytyy yleistyksenä, jossa painotetaan liikaa perustavanlaatuisten fysiologisten tarpeiden ensisijaisuutta. Allardt esittääkin, että Maslowin tarvehierarkiateoriasta tulisi osata erottaa todelliset ja keinotekoiset tarpeet ja se, kuka tarpeita määrittelee tai, että puutostarpeilla voi olla myös ylä- ja alarajat. Allardt hyväksyy sitä vastoin varauksetta marxilaisten teoreetikkojen näkemyksen siitä, että tarpeet kehittyvät ja muuttuvat yhteiskunnan olosuhteiden myötä. (Emt., 28-41.)

2000-luvulla kuljetaan yhä Allardtin jalanjäljillä. Niemelä (2010) mukailee Allardtia, mutta on jalostanut tarveteoreettisen hyvinvoinnin käsitettä inhimillisen toiminnan ja ulottuvuuksien tasolle. Niemelän mukaan karkeasti luokiteltuna hyvinvointi on toimimista fyysis-aineellisten, sosiaalisten ja psyykkis-kulttuuristen tekijöiden parissa. Hänen mukaansa ne voisivat olla määriteltävissä olemiseksi tai elämiseksi (being), omistamiseksi (having) ja tekemiseksi (doing), joista muodostuu toiminnan tasojen yleisrakenne "olla, tehdä ja omistaa". (Emt., 25.)

Hellsten (1995) on päätenyt tarkastelemaan hyvinvoinnin käsitettä toimintamahdollisuuksien ja elämänlaadullisten tekijöiden näkökulmasta. Hellsten kokee, että puhuessamme inhimillisten tarpeiden tyydyttämisestä meidän tulisi keskittyä siihen, että tarpeiden tyydytys tulisi johtaa inhimillisten toimintamahdollisuuksien toteuttamiseen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvoinnin turvaamiseen, ei niinkään materiaallisen elintason kohottamiseen. Artikkelin hyvinvointikäsite perustuu toimintamahdollisuuksia painottavaan eettiseen teoriaan. Teoria on alustavasti kehitetty kehitysmaiden ongelmien ratkaisemiseksi, mutta se voisi olla Hellstenin mielestä myös varteenotettava lähestymistapa tutkailla hyvinvointivaltion kriisejä. Toimintamahdollisuuseettiset näkemykset perustuvat liberalistiseen ajatteluun ja liberalistisen yhteiskunnan toimintapolitiikan kritiikkiin. (Emt., 39-44.)

Hellstenin mukaan inhimillisten toimintamahdollisuuksien määreistä tulisi tehdä elämän laadun mittareita, koska ne yhdistävät kaikkia ihmisiä henkilökohtaisista eroista, päämääristä ja arvostuksista huolimatta. Hellsten näkee, että toimintamahdollisuudet voidaan jaotella elämän erilaisten toimintojen, tekemisten ja olemisten yhdistelmäksi, joista yksilö voi valita minkä tahansa yhdistelmän, jota hänen voidaan katsoa pitävän arvokkaana. Hellstenin mukaan toimintamahdollisuusmääreillä voisi kuvata yksilön todellista valinnanvapautta, mahdollisuuksia ja hänen arvokkaana pitämäänsä päämääriään eli hyvinvointia selvästi paremmin kuin pelkillä materiaalsen elintason tai bruttokansantuotteen vertailuilla. (Emt., 39-44.)

5.2 Hyvinvointivaltioiden hyvinvointipolitiikka

Englantilainen termi *welfare state* on yleensä suomennettu hyvinvointivaltioksi. Termillä tarkoitetaan valtiota, jossa valtiovalta on ottanut vastatakseen kansalaisten minimielintason turvaamisesta sosiaalipolitiikan keinoin. Hyvinvointivaltion merkinä on kehittynyt valtiollinen sosiaaliturvakoneisto ja aineellinen vauraus sekä siihen liittyä kohtuullisen korkea elintaso ja poliittinen demokratia. Welfare-sanalla tarkoitetaan paitsi hyvinvointia myös sosiaaliturvaa tai yksinkertaisesti sosiaalipolitiikkaa. *Welfare state* voidaan siis kääntää joko sosiaalipolitiikkaa harjoittavaksi valtioksi tai sosiaalivaltioksi, joista käytetään synonyymia hyvinvointivaltio. (Karisto, Takala & Haapola 2003, 286.)

Suomalaista hyvinvointipolitiikkaa harjoitetaan julkisen vallan eli valtion ja kuntien talouden ehdoilla. Julkisen vallan tehtäväksi on katsottu kuuluvan rahoittajan ja koordinoijan ominaisuudessa valvoa palvelujen tarjoajia, kantaa vastuuta sosiaalisista ongelmista ja riskeistä sekä siitä, että palvelut ovat yleishyödyllisiä, tarpeellisia ja alueellisesti tasa-arvoisesti jakaantuneita. Hyvinvointipolitiikassa jaettavat taloudelliset resurssit rahoitetaan verotuloin sekä valtion ja kuntien liike- ja sijoitustoiminnasta syntyvistä tuotoista. (Laurinkari 2010, 68.)

Anttosen ja Sipilän (2004) artikkelissa esitellään Pohjoismaisen hyvinvointivaltion tunnusmerkkejä ja sen tuomia etuuksia kansalaisilleen. Anttosen ja Sipilän mukaan hyvinvointivaltioilla ymmärretään sellaista demokraattista ja vaurasta valtiota, joka kantaa vastuuta kansalaisten sosiaalisesta turvallisuudesta ja edistää yksilöiden välistä tasa-arvoa. Kirjoittajat nostavat työn etiikan ja yhteisvastuun eetokset eritysasemaan puhuttaessa julkisen hyvinvointipalvelujen saatavuudesta. Hyvinvointivaltion idea, jossa kaikista pidetään huolta, vaatii kirjoittajien mukaan yhteiskunnalta laaja-alaista julkista politiikkaa ja universalismin (kansalaisilla on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua yhteiskunnan toimintaan ja saada perustavanlaatuiset palvelut tasa-arvoisesti) periaatetta tulonsiirroissa ja palveluissa. Pohjoismaisesta hyvinvointimallista koituvat korkea verotus ja sosiaalimenot, mutta vastapainona on alhainen köyhyys, tasainen tulojako ja sukupuolten välinen tasa-arvo. (Anttonen & Sipilä 2004.)

6 Syrjäytyminen

Raunio (2006) pohtii syrjäytymisen käsitettä monelta taholta. Raunio mukaan käsitteet hyvinvoinnin vajeesta johtuva syrjäytyminen, yhteisön, yhteiskunnan ja yksilön huonoista siteistä johtuva syrjäytyminen antavat kuvan, kuinka monimerkityksellisestä ilmiöstä on kyse. Syrjäytymisilmiön yhteisenä nimittäjänä Raunio mukaan voisi pitää sitä, että ”syrjäytyminen on yhteiskunnallisesta normaaliudesta sivuun joutumista”. (Emt., 5.)

Raunio (2006) nostaa syrjäytymisen problematiikasta esiin yhteiskunnallisen järjestelmän ja EU-vetoisen yhteiskuntapoliittisen näkökulman, jotka käsittelevät syrjäytymistä työn kannalta. Näkökulmien mukaan työ sitoo yksilön yhteiskuntaan ja on siten yksi keskeisistä hyvinvoinnin lähteistä. Sosiaalinen syrjäytyminen nähdään johtuvan työn puuttumisesta sekä yhteiskunnan siteiden heikkoudesta. Syrjäytyminen saa siis yhteiskuntapoliittisen teorian mukaan alkunsa siitä, että yksilö syrjäytyy työelämästä. Etenkin EU-vetoisessa yhteiskuntapolitiikassa työllistyminen nähdään tärkeimmäksi syrjäytymistä vähentäväksi tekijäksi. (Emt., 11-12.)

Kinnunen (1998) on toista mieltä. Hän näkee, että syrjäytyminen on moni-ilmeinen prosessi, joka ei välttämättä tarkoita, että yksilö olisi syrjäytynyt kaikilta elämän osa-alueilta tai, että hänen hyvinvoinnissaan tai sosiaalisen tuen alueella olisi puutoksia. Työttömyyden tai muun yksittäisen puutteen tarkasteleminen syrjäytymisen piirteenä ei anna oikeaa kuvaa syrjäytymisen ehdoista. Vasta, kun alamme puhua laajamittaisesta työttömyydestä yhdistettyinä toimeentulo-ongelmiin ja kyvyttömyydestä suoriutua elämästä, voidaan osoittaa yhteys syrjäytymisongelmiin. Syrjäytymisen ehdot täyttävää on myös passivoituminen eri elämänalueilla, joka tuo mukanaan kasaantuvia riskitekijöitä, epäonnistumisia, materiaalista köyhyyttä sekä osallistumismahdollisuuksien ja vuorovaikutussuhteiden äärimmäistä kaventumista. (Emt., 74.)

Helne (2003) mukailee Kinnusta. Helnen mukaan syrjäytymisen käsite on monin tavoin kiistanalainen. Tosiasiassa käsite syrjäytyminen viittaa yhteiskunnan yhteisyyden ulkopuolelle joutumista, jota voidaan tarkastella sekä taloudellisista syistä johtuvaksi tai moraalista syistä, vallitsevista normeista poikkeavista syistä johtuvaksi syrjäytymiseksi. Tarkastelu on ongelmallista, koska ensin olisi syytä tarkastella, mistä syrjäydytään ja kenen toimesta. (Emt., 65.)

7 Tutkimusaineisto ja sen analysointi

Olen käyttänyt tutkimusaineistona (Taulukko 1) työssäni Euroopan sosiaalirahastoa koskevia asiakirjoja sekä Euroopan unionissa toimivien toimielinten tuottamia tiedonantoja, raportteja ja toimintaohjelmia. Tutkimusaineistona ovat lisäksi toimineet asiantuntija-artikkelit, jotka ovat käsitelleet Euroopan Unionia ja Euroopan sosiaalirahastoa.

Taulukko 1. Tutkimusaineistot

<p>ESR- ASIAKIRJAT</p> <p>Euroopan Sosiaalirahaston alueelliset osiot, Etelä-Suomi 2008.</p> <p>Rakennerahastot, rakennerahastojen toiminta Suomessa 2008.</p> <p>Rakennerahastot. Ideasta suunnitelmaksi, ohjeita hanketta suunnitteleville n.d.</p> <p>ESR- toimenpideohjelman toimintalinjat 2008.</p> <p>Euroopan komissio. Sosiaalirahasto n.d.</p>
<p>EUROOPAN UNIONISSA TOIMIVIEN TOIMIELINTEN TIEDONANNOT, RAPORTIT JA TOIMINTAOHJELMAT</p> <p>Euroopan neuvoston erityiskysymykset 2003.</p> <p>Euroopan neuvoston raportti sosiaalisesta osallisuudesta n.d.</p> <p>Eurooppa 2020. Älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun strategia 2010.</p>
<p>EUROOPAN UNIONIA TAI EUROOPAN SOSIAALIRAHASTOA KÄSITTELEVÄT ASiantuntija ARTIKKE- LIT</p> <p>Häkkinen, Jaakkola, Kuivalainen & Palola: Näkökulmia eurooppalaiseen sosiaalipolitiikkaan 2001.</p> <p>Kari & Saari: Sosiaalinen Eurooppa 2005.</p> <p>Karisto, Takala & Haapola: Matkalla nykyaikaan 2003.</p> <p>Rintala: Euroopan unionin sosiaalipoliittiset linjaukset ja suomalainen vanhuspolitiikka 2005.</p>

Aineistoa analysoidessa olen käyttänyt Euroopan sosiaalirahaston ja Eteläisen Suomen alueellisen osion asettamia tavoitteita, jotka rahoitettujen projektien tulisi täyttää saadakseen hankerahoitusta. Näiden lisäksi henkilökohtainen päiväkirja, kirjatut havainnot suunnittelukokouksista ja suunnittelukokouksista tuotetut pöytäkirjat ovat olleet apuna opinnäytetyötä työstäessä.

Päiväkirjamerkintäni ja suunnittelukokouksista tuotetut kirjalliset dokumentit ovat ohjanneet minut projekti-, hyvinvointi- ja syrjäytymisteorioiden pariin. Euroopan sosiaalirahastoon liittyvän aineiston pääasiassa olen hakenut internetistä. Aineistot, joiden sisällöt painottuivat Euroopan unionin toimielinten tekemiin tiedonantoihin, raportteihin ja toimintaohjelmiin sekä kansainväliseen ja kansalliseen yhteiskuntapolitiikkaan, löytyivät niin ikään sähköisessä muodossa.

Opinnäytetyötä tehtäessä olen kiinnittänyt huomiota tutkimuksenteossa noudatettavan hyvän tieteellisen käytännön tapoihin. Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan tutkimuksen luotetta-

vuuden arvioinnissa voidaan käyttää useita erilaisia tapoja, koska laadulliselle tutkimukselle yhtenäistä tai yksiselitteistä ohjetta ei ole. Tämän lisäksi laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tulisi arvioida kokonaisuutena, jossa painottuu tutkimuksen johdonmukaisuus. Luotettavasta tutkimuksesta kertoo lisäksi se, että kokonaisuus on tasapainoisessa suhteessa. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella myös siitä, miten tutkimuksen kohde ja tarkoitus on valikoitunut, kuinka sitoutunut tutkija on tutkimukseen, miten aineiston keruu on tehty, ketkä toimivat tutkimuksen tiedonantajina ja millainen suhde heillä on tutkijaan, kauanko tutkimus kestää ja miten ja millä menetelmillä aineisto on analysoitu ja raportoitu. (Emt., 140-141.)

Suomen Akatemian tutkimuseettisistä ohjeistuksissa kerrotaan, että piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä sekä vilppi tieteellisessä toiminnassa ovat hyvän tieteellisen käytännön vastaisia toimintoja ja vastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta kuuluu jokaiselle tutkijalle sekä tutkimusyksikön johtajalle. Hyvää tieteellistä käytäntöä ei loukkaa se, että nostaa esiin tieteellisiä tulkintaristiriitoja, jotka ovat osa tieteellistä keskustelua. (Suomen Akatemian tutkimuseettiset ohjeet, 2003.)

Tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaan piittaamattomuus ja vilpin käyttö on toimintaa, joka voi ilmetä laiminlyöntinä tai holtittomuutena tutkimusta tehtäessä. Piittaamattomuutta voi olla esimerkiksi puutteellinen viittaaminen aikaisempiin tutkimustuloksiin. Vilppi tieteellisessä toiminnassa merkitsee harhauttamista ja väärrien tietojen tai tulosten esittämistä. Vilppi voi ilmetä sepittämisenä, tekaistujen havaintojen esittämisenä tai vääristelynä, jolloin alkuperäinen tieto muuttuu. Vääristelyä voi olla myös se, että jättää olennaisia tuloksia esittämättä. Vilppi voi olla myös luvaton lainaaminen siten, että esittää tekstiä omanaan tai anastaa toisen tutkijan tutkimusidean, -suunnitelman tai -havainnot omikseen. (Suomen Akatemian tutkimuseettiset ohjeet, 2003.) Opinnäytetyössäni olen huomionut tutkimuseettisen ohjeistuksen ja hyvän tieteellisen käytännön tavat ja pyrkinyt kaikin tavoin toimimaan siten, että noudatan työssäni lueteltuja tapoja ja ohjeita.

Opinnäytetyössäni olen käyttänyt tutkittavan aineiston selkeyttämiseksi sisällönanalyysia, joka on Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan perusanalyysimenetelmä. Sillä voidaan analysoida kirjoitettua tai suullista aineistoa systemaattisesti ja objektiivisesti ja tuotetulla analyysiaineistolla on tarkoitus tuottaa hajanaisesta aineistosta mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota. Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan sisällönanalyysia voidaan käyttää sekä laadullisen että määrällisen tutkimuksen analyysimenetelmänä. Sisällönanalyysissa tulee kuitenkin muistaa se, että kerätty aineisto on vasta järjestetty tiivistetysti yleiseen muotoon, josta seuraa varsinainen työ eli johtopäätösten esittely. (Emt., 91, 109.)

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007) mukaan aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko ovat tutkimuksen ydinasioita. Analyysivaiheessa tutkijalle selviää, millaisia vastauksia hän saa tutkimusongelmiinsa. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara muistuttavat, että analysoitaessa aineistoa tutkijalle voi tulla eteen yllätyksiä. Oliko analyysitapa oikein valittu? Miten tutkimuskysymykset olisi kannattanut asettaa? Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara ehdottavat, että laadullisessa tutkimuksessa aineistoa kannattaa aluksi lähestyä ymmärtämisen kautta, josta siirrytään valitsemaan analysointimetodi. Analyysimenetelmiä on useita, mutta yleisimpänä he nostavat esiin teemoittelun, tyyppittelyn, sisällönerittelyn, keskustelun- tai diskurssianaalyysin. (Emt., 216-218.)

Tutkittavan aineiston teemoittelu on Moilasen ja Räihän (2001) mukaan aineiston pelkistämistä, jossa tutkittavan aineiston tekstistä nostetaan esiin oleelliset asiat. Pelkistämisen jälkeen teemojen merkityssisällöt täsmennetään sanalliseen muotoon, josta edetään kohti tulkintaa. (Emt., 53-56.)

Aluksi analyysitavan valinta tuotti minulle vaikeuksia, mutta Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran ”aineiston ymmärtäminen” toi asiaan valaistuksen. Lähtötilanteessa minulla oli materiaalia suunnitellun hankkeen kokoontumisista sekä ajatus, mitä tutkisin. Ensin keskityin hakemaan tietoa Euroopan sosiaalirahastosta ja hankerahoituksen ehdoista. Tämän jälkeen teemoittelin ja taulukoin rahoittajan kriteerit ja projektin tavoitteet. Näin sain vastauksen siihen, vastaavatko rahoittajan ja hakijan intressit. Mutta tutkimuskysymykseen, miten rahoituksen kriteerit lopulta muodostuvat ja olisiko suunnitellulla projektilla ollut mahdollisuuksia rahoitukseen, vastausta edellä mainituilla tiedoilla en saanut. Tämän jälkeen mietin, tuleeko minun tietää muutakin kuin rahoittajan taustatiedot ja ehdot rahoitukselle. Moilasen ja Räihän kehoitus keskittyä aineiston merkityssuhteisiin ja niiden pieniin vivahteisiin, sai minut näkemään, että Euroopan sosiaalirahaston Eteläisen Suomen alueellisen osion painotuksilla, Lissabonin ja Eurooppa 2020 strategisilla linjauksilla sekä kansallisilla että Euroopan unionin sosiaalipoliittisilla linjauksilla on keskinäinen yhteys. Tutkimalla keskinäisiä yhteyksiä sain vastauksen, mistä rahoituksen kriteerit muodostuvat. Tästä kaikesta lopullisena johtopäätöksenä syntyi myös opinnäytetyölleni nimi, jossa kysyn ovatko ESR -rahoitteiset projektit ensisijaisesti ihmisen vai talouden hyvinvoinnin asialla.

8 Tutkimustulokset

Vastatakseni tutkimusongelmaan taulukoin aluksi suunnitellun projektin tavoitteet ja rahoittajan kriteerit tiivistetysti. Taulukon (Taulukko 2) avulla pyrin osoittamaan, että projektin tavoitteet täyttävät rahoituksen edellytykset. Osoittaakseni, että rahoitukselle olisi ollut perusteita, lisäsin taulukkoon myös muutamia Lissabonin ja Eurooppa 2020 strategiaan kirjattuja edistystoimia. Edistystoimilla tähdätään kestävämpään talouskasvuun, luodaan uusia työpaik-

koja sekä lisätään sosiaalista yhteen kuuluvuutta. Syventyessäni aiheeseen huomasin, että ESR-rahoituksen painoalueissa, kriteereissä ja perustassa on lisäksi useita muita yksityiskoh-
tia, jotka voidaan nähdä rahoitusta puoltavaksi. Niitä kuvaan tarkemmin seuraavissa luvuissa.

Taulukko 2 Suunnitellun hankkeen tavoitteet, rahoituksen edellytykset ja Lissabonin sopimuk-
sen ja Eurooppa 2020 strategiset linjaukset.

SUUNNITELLUN HANKKEEN TAVOITTEET	ESR:n JA ETELÄISEN SUOMEN ALUEELLISEN OSION EDELLYTYKSET RAHOITUKSELLE	LISSABONIN SOPIMUKSEN JA EUROOPPA 2020 STRATEGISET LINJAUKSET
Kehittää, luoda ja osittain tuottaa toiminnallisia aktiiviteetteja, luentoja ja polkuja työelämään lähellä eläkeikää oleville työvoimahallinnon aktivoituille pitkäaikaistyötömille työnhakijoille.	Tavoitteena työhön osallistumisen lisääminen etenkin työvoiman ulkopuolella ja vaikeasti työllistyvien ryhmissä.	Aktiivinen ikääntyminen tulkitaan tuottavaksi ikääntymiseksi, jossa aikaa kulutetaan sekä itselle että yhteiskunnalle hyödyllisellä tavalla. Esimerkiksi osallistumalla harrastuksiin ja järjestötoimintaan.
Terveysteen ja hyvinvointiin liittyvien palvelujen ja toimintojen kartoittaminen sekä esittely. Lisäksi luentoja terveydestä ja hyvinvoinnista.	Ohjauksellisen työnhaku- ja valmennuspalvelujen lisäksi tuetaan toimintaa, joilla edistetään työkykyä ja osaamista	Aktivoimalla ikäihmisiä pyritään elämänlaadun parantamiseen, jonka odotetaan tuovan säästöjä eläke- ja terveysmenoissa sekä vähentävän huoltorasitusta.
Ikääntyville tarkoitettujen järjestöjen ja kerhojen toimintaan tutustuttaminen ja mahdollinen integroiminen ryhmiin.	Vaikeasti työllistyvien ja vajaakuntoisten henkilöiden työhön osallistumisen lisäksi edistetään toimia, joilla edistetään syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien aseman kohentumista.	Saavuttaakseen yhteiskunnassa hyväksyttävänä pidettävän elintason ja elämänlaadun, yksilöä tulee tukea sosiaalisessa osallisuudessa siten, että hänellä on yhtäläiset oikeudet, mahdollisuudet ja voimavarat osallistua täysipainoisesti talous-, yhteiskunta- ja kulttuurielämään kuin muillakin kansalaisilla.
Erilaisten verkostojen, järjestöjen ja kerhojen kartoittaminen joiden toiminnassa ikääntyminen on keskeinen asia.	Vaikeasti työllistyvien ja vajaakuntoisten henkilöiden työhön osallistumista lisätään tukemalla toimintamalleja ja palveluita, joissa hyödynnetään verkostomaista toimintatapaa, kolmatta sektoria ja sosiaalisia yrityksiä.	Aktiiviseen ikääntymiseen kuuluu olennaisena osana myös elinikäinen oppiminen ja osallistuminen vapaaehtoistyöhön.

8.1 Euroopan sosiaalirahaston painoalueet

Euroopan sosiaalirahaston rahoittamilla hankkeilla näyttäisi olevan ensisijaisena tehtävänä työttömyyden kasvun ehkäisy ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistäminen. Syrjäytymisen ehkäisy on tuotu Eteläisen Suomen alueellisessa osiossa selkeästi esiin kohdassa syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien aseman kohentaminen. Hyvinvoinnin ulottuvuutta mittaaviksi tekijöiksi voisi esimerkiksi lukea kohdat kuntoutus ja muut toimenpiteet. Ensisijaisesti kuntoutus ja muut toimenpiteet tarkoittanevat hyvinvoinnin tasoa, jossa yksilölle muodostuisi paremmat edellytyksen vastata työelämän haasteisiin.

Euroopan sosiaalirahasto suuntaa rahoitusta erityisesti työttömyyden kasvun ehkäisyyn (Rakennerahastot 2008.) Toimintalinja kahden mukainen Etelä-Suomen alueellisen osion strategia tavoittelee hanketoimintojen tukemisessa sitä, että vaikeasti työllistettävien ja vajaakuntoisten henkilöiden työllisyysaste nousisi nykyisestä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää nykyistä pidempiä työuria sekä kaikkien työvoimavarojen täysimääräistä käyttöä esimerkiksi maahanmuuttajien, työvoiman ulkopuolella olevien ja vaikeasti työllistyvien työhön osallistumisen lisäämistä. (Alueellinen osio, Etelä- Suomi 2010.)

Vaikeasti työllistyvien ja vajaakuntoisten henkilöiden työhön osallistumista lisätään tukemalla toimintamalleja ja palveluita, joissa hyödynnetään verkostomaista toimintatapaa ja kolmatta sektoria ja sosiaalisia yrityksiä. Tavoitteena on erityisesti tukea toimintaa, joilla tavoitellaan pysyvää työllistymistä. Näiden lisäksi rahoitetaan toimia, joilla edistetään syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien aseman kohentumista, koska kaikkien työnhakijoiden valmiudet eivät riitä työmarkkinoille sijoittumiseen. Työmarkkinoille pääsy voi olla ongelmallista esimerkiksi psyykkisesti tai toiminnallisesti vaajakuntoisille. Siksi hanketoiminnassa tulisi edistää heikossa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työelämään järjestämällä ohjauksellisia työnhaku- ja valmennuspalveluja. Lisäksi niihin tulisi liittää muita työkykyä ja osaamista parantavia toimenpiteitä kuten kuntoutusta, työharjoittelua, työkokeiluja ja ammatillista koulutusta. Näiden toimien lisäksi paikallis- ja seututasolla tulisi luoda ja vahvistaa yhteistyötä toimijoiden kesken, erityisesti niiden kesken, jotka järjestävät tuettuja työ- tai aktivointipaikkoja. Lisäksi toivottavia ovat hankkeet, joissa edistetään pysyvän toimeentulon tarjoavien välityömarkkinoiden luomista. (Alueellinen osio, Etelä- Suomi 2010.)

8.2 Euroopan sosiaalirahaston rahoituksen kriteeristö

Euroopan sosiaalirahastolla on rahoitukseen oma kriteeristö. Suomessa toteutettavat ohjelmat jakaantuvat valtakunnalliseen ja alueellisiin osioihin. Rahoituksen kriteerit perustuvat maan alueiden työllisyys-, elinkeino- ja osaamisstrategioihin. Euroopan sosiaalirahasto rahoittaa kohdennetusti hankkeita, joilla pyritään vähentämään alueiden välisiä eroja sekä edistämään

heikompien alueiden kilpailuedellytyksiä. Lisäksi hankerahoituksilla on tarkoitus tukea ihmisten mahdollisuuksia työmarkkinoilla. (Rakennerahastot 2008.)

Euroopan rakennerahastoihin kuuluvat Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto (ESR) ja Euroopan maatalouden ohjaus ja tukirahoitus (EMOTR). Rakennerahastojen varoja suunnataan ennalta kohdennettuihin hankkeisiin. Euroopan aluekehitysvaroja suunnataan taloutta elvyttäviin yritysten kehittämis- ja investointihankkeisiin, tutkimukseen ja teknologiaan sekä koulutuksen alueellisiin hankkeisiin ja työllistäviin infrastruktuurihankkeisiin. Euroopan sosiaalirahaston varoja suunnataan erityisesti työttömyyden kasvun ehkäisyyn. Euroopan sosiaalirahaston rahoitus edellyttää, että hankkeiden painopisteet suuntautuvat työttömyyden ehkäisyyn, työvoimakoulutukseen, tukityöllistämiseen ja yrittäjien starttirahoitukseen. Euroopan maatalouden ohjaus ja tukirahoitus on suunnattu hankkeisiin, jotka kehittävät maa- ja kalataloutta ja niihin liittyvää ohjaustyötä. (Rakennerahastot 2008.)

Jäsenvaltiot sopivat yhdessä Euroopan komission kanssa yhden tai useamman ESR- toimenpideohjelman. Toimenpideohjelmissa asetetaan painopisteet ja niiden tavoitteet. Toimenpideohjelman hallinnointi toteutetaan jaetun hallinnon periaatteella, mikä tarkoittaa sitä, että toimenpiteet suunnitellaan Euroopan tasolla, mutta niiden paikallista toteutusta hallinnoivat kussakin jäsenvaltiossa kansalliset tai alueelliset viranomaiset. Viranomaiset valmistelevat toimenpideohjelmat sekä valitsevat toteutettavat hankkeet ja valvovat niitä. (Euroopan komissio nd.)

Toimenpideohjelmat pannaan täytäntöön osallistujaorganisaatioiden (eli tuensaajien) toteuttamina projekteina. Tuensaaja suunnittelee projektin, jonka jälkeen se hakee sille rahoitusta, ja jos rahoitus myönnetään, toteuttaa sen. Tuensaajana hankkeissa voivat olla monenlaiset julkishallinnon yksiköt, kansalaisjärjestöt ja työmarkkinaosapuolet, jotka tekevät työtä työllisyyden ja sosiaalisen osallisuuden alueilla. Rahoitus hankkeisiin kanavoidaan jäsenvaltioiden ja alueiden kautta. Euroopan sosiaalirahasto ei rahoita hankkeita kokonaisuudessaan, vaan periaatteena on yhteisrahoitus, joka tarkoittaa sitä, että ESR-rahoituksen rinnalla on aina kansallinen julkinen tai yksityinen rahoitus. ESR-rahoituksen osuus voi olla 50 - 85 prosenttia projektin kokonaiskuluista. (Euroopan komissio nd.)

ESR-ohjelma käsittää valtakunnallisen osion ja neljä alueellista osiota. Suomessa toteutettava Euroopan sosiaalirahaston ohjelma jakautuu valtakunnalliseen ja alueellisiin osioihin. Etelä-Suomella, Länsi-Suomella, Itä-Suomella ja Pohjois-Suomella on omat alueelliset osiot, jotka perustuvat alueiden työllisyys-, elinkeino- ja osaamisstrategioihin. Rakennerahastokaudella 2007-2013 koko Suomi kuuluu EU:n alueelliseen kilpailukyky- ja työllisyystavoitteen piiriin.

ESR-toimenpideohjelmassa on neljä toimintalinjaa, joiden lisäksi on laadittu teknisen avun toimintalinja. Toimintalinjat pohjautuvat Suomen rakennerahastostrategiaan 2007-2013 ja ESR-strategiaan, joita toteutetaan sekä valtakunnallisessa osiossa että alueellisissa osioissa. (Euroopan sosiaalirahaston alueelliset osiot 2008.)

8.3 ESR-rahoituksen kriteeristön perusta

Rakennerahaston tiedonannon mukaan rahoituksen kriteerit perustuvat rahoitusta hakeneen maan alueiden työllisyys-, elinkeino- ja osaamisstrategioihin, mutta kun asiaa tutkii tarkemmin huomaa, että Suomen kriteerit ovat lähes identtiset Euroopan unionin sosiaali-, talous- ja työllisyyspoliittisten linjausten kanssa, jotka ovat taas seurausta erilaisista Euroopan unionin tasolla tehdyistä uudistamisohjelmista, kansainvälisistä sopimuksista, strategioista ja painotuksista. Työssäni ei aluksi ollut aikomus ottaa kantaa sosiaalipolitiikkaan, mutta ajattelin, että poiskaan sitä ei voi jättää, koska talous-, työllisyys ja sosiaalipolitiikka nähdään Euroopan unionissa olevan vahvasti kytköksissä toisiinsa. Työssäni hyvinvointia ja Euroopan sosiaalirahastoa tarkastellessa on siten, väistämättä joutunut myös ottamaan huomioon kansallisen ja Eurooppalaisen sosiaalipolitiikan yhteyden.

Sosiaali- ja talous- ja työllisyyspolitiikkaa koskevan asian on pannut merkille myös Alavaikko (2006) joka näkee, että kansallista sosiaalipolitiikkaa muotoillaan Euroopan unionissa uudella tavalla ja tavoitellaan Eurooppalaista yhteneväistä linjaa. Hän katsoo, että Suomen hallituksen strategia vuodelta 2004 on seurausta Lissabonin sopimuksesta. Alavaikko toteaa, että kansainväliset sopimukset ja painotukset vaikuttavat siihen, millaisia asiakokonaisuuksia hallitus esittelee eduskunnalle hyväksyttäväksi. Alavaikon mukaan hallitus on määritellyt vuonna 2004 poikkihallinnolliset tavoitteet suomalaiselle toimeenpanovalle. Hallituksen strategiana on ollut, että sosiaalipolitiikka ja työllisyyspolitiikka ovat yhteen kuuluvaa politiikkaa, jossa sosiaalisuuden sijaan korostetaan työ- ja työllisyyspolitiikkaa, syrjäytymisen ehkäisyä ja toimintakyvyn tukemista. (Emt., 39-49.)

Alavaikon (2006) kanssa samalla kannalla ovat myös Matti Kari ja Juho Saari (2005). He ovat tutkineet Euroopan unionin vuosien 2003- 2005 talouspoliittisia suuntauksia. Sosiaali- ja talouspolitiikan yhtenäisyyttä havainnollistaakseen Kari ja Saari taulukoivat sosiaalipoliittiset ja talouspoliittiset suuntaukset. Mukailun taulukon (Taulukko 3) sarakkeita verrattaessa on selkeästi nähtävillä, että niissä on paljon yhteneväisyyksiä. Taulukoinnissa on mukana lisäksi samoja asioita, joita Euroopan sosiaalirahasto edellyttää rahoittamiltaan hankkeilta. Lisäksi siinä on nähtävissä linjauksia Lissabonin- ja Eurooppa 2020 strategiasta. Tämä osoittanee myös, että konsensusta yhteisestä eurooppalaisesta sosiaalipoliittisesta linjauksesta on haettu ja haetaan. Siitäkin huolimatta, että jäsenvaltiot eivät perussopimuksissaan niihin ole vielä ryhtyneet.

Taulukko 3: Esimerkkejä Karin ja Saaren talous- ja sosiaalipoliittisten suuntauksien taulukoinnista. (Kari & Saari. 2005, 78.)

Talouspoliittinen kehitys	Sosiaalipoliittinen kehitys
Katse vero- ja sosiaalipolitiikan kannustimiin. Riittävä sosiaaliturva ja työnvälityksen tehostaminen.	Sosiaalipolitiikan kannustimien johdonmukaisuus tarkasteluun. Työllistäminen ja aktiivitoimenpiteiden kattavuuden ja vaikuttavuuden lisääminen.
Kohdistetaan työttömiin ja työmarkkinoiden ulkopuolella oleviin aktivoivia ja ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä.	Sosiaalipolitiikan painopiste kohti aktivoivia toimenpiteitä. Työvoima- ja sosiaalipalvelujen yhteistyön lisääminen.
Lisätään työvoiman tarjontaa ja edistetään aktiivista ikääntymistä.	Parannetaan työn ja koulutuksen laatua luomalla kannustavia työoloja. Rohkaistaan työnantajia työllistämään ikääntyneitä. Työmarkkinoilta poistetaan työmarkkinoilta poistumiseen kannustavia reittejä.

Euroopan sosiaalirahasto rahoittaa ensisijaisesti hankkeita, joissa kehitetään työllistämistä tukevia toimia ja ehkäistään työttömyyden kasvua. Sosiaalirahaston kriteeristöstä huolimatta hankesuunnittelussa tulisi työllistämistematiikan lisäksi panostaa myös suunnitellun hankkeen kokonaissisältöön, eikä pitäytyä vain työllistämiseen koskeviin seikkoihin, sillä Euroopan Unionissa tehdyillä ja suunnitteilla olevilla poliittisilla toimenpite- ja uudistusohjelmilla on oma painoarvonsa, kun hankkeille myönnetään rahoitusta.

Euroopan neuvosto, joka laatii jäsenvaltioidensa hyväksyttäväksi eurooppalaisia yleissopimuksia etenkin ihmisoikeuksien, kulttuurin ja koulutuksen aloilla (Häkkinen, Jaakkola, Kuivalainen ja Palola 2001, 78.) on tehnyt maaliskuussa 2000 päätöksen, että jäsenvaltioiden olisi avoimilla koordinoitimenetelmillä luotava myös toimintamenetelmiä, joilla vaikutetaan köyhyyden poistamiseen vuoteen 2010 mennessä sekä luodaan sosiaalisen syrjäytymisen vastaisia toimintalinjoja. Toimintalinjojen tavoitteena oli edistää tehokkaampia ja kunnianhimoisempia sosiaalista osallisuutta koskevia toimintastrategioita. Sosiaalisen osallisuuden lisäämistä raportissa perustellaan sillä, että sosiaalisella osallisuudella varmistetaan, että köyhyys- ja syrjäytymisvaarassa olevat saavat samat mahdollisuudet ja voimavarat osallistua täyspainoisesti talous-, yhteiskunta- ja kulttuurielämään kuin valtaväestö ja saamaan kyseisessä yhteiskunnassa hyväksyttävänä pidettävän elintason ja elämänlaadun. Näillä keinoin varmistetaan, että he voivat osallistua enemmän päätöksentekoon heitä koskevissa kysymyksissä ja käyttää näin perusoikeudellisia mahdollisuuksiaan. (Euroopan neuvoston raportti sosiaalisesta osallisuudesta nd.)

Euroopan neuvoston toimintamenetelmien ehdotus johti siihen, että Euroopan komissio antoi tiedonannon asiasta Euroopan neuvostolle, Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle. Tiedonanto oli raportti sosiaalisesta osallisuudesta, joka sisälsi myös vetoomuksen lisätoimista, joilla varmistetaan, että talous-, työllisyys- ja sosiaalipolitiikka vahvistavat toisiaan Euroopan unionissa. (Euroopan neuvoston raportti sosiaalisesta osallisuudesta nd.) Tiedonannosta laadittiin valmisteluasiakirja, joka julkaistiin Lissabonin huippukokouksessa vuonna 2000 (Häkkinen, Jaakkola, Kuivalainen ja Palola 2001, 22.)

Lissabonissa sovitun strategian lähtökohdiksi nostettiin talouskasvu, koulutus ja tietotekniikka. Työllisyys- ja sosiaalipoliittiset kysymykset nousivat myös merkittäviksi puheenaiheiksi. Vaikka strategiassa ei suoranaisesti kirjoiteta sosiaaliturvajärjestelmien lähentämisestä, on ohjelmassa viitattu kuitenkin siihen suuntaan. Lissabonin strategiassa korostetaan lisäksi, että köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseen tähtäävän politiikan olisi perustuttava avoimeen koordinointiin, jossa jäsenvaltioiden kansalliset suunnitelmat ja Euroopan Unionin syrjäytymisen torjuntaa koskeva ohjelma yhdistyisivät. Tarkoituksena oli Eurooppalainen työllisyysstrategian kaltainen yhteinen tavoite. Joulukuussa 2000 Nizzan huippukokouksessa Euroopan sosiaalipoliittinen ohjelma hyväksyttiin. (Häkkinen, Jaakkola, Kuivalainen & Palola 2001, 22.)

Lissabonin strategiaa on ajoittain tarkastettu ja siihen on tehty uusia toimenpide-ehdotuksia. Euroopan unionin uusi työllisyys ja kasvustrategia Eurooppa 2020 ei poikkea oleellisesti ensimmäisestä Lissabonin strategiasta. Eurooppa 2020 talous-, työllisyys- ja sosiaalipolitiikan tavoitteet näyttelevät edelleen keskeistä sijaa strategiassa. Komission puheenjohtaja Barroso on painottanut Eurooppa 2020 koskevassa tiedonannossa, että uudet yleistavoitteet ovat suunta kehitykselle ja ne tullaan muuntamaan kansallisiksi tavoitteiksi. Tavoitteita on viisi ja ne on nimetty EU:n lippulaivahankkeiksi. Tavoiteohjelmissa esiintyvät talous- ja sosiaalipolitiikka voidaan nähdä yhteenkuuluviksi asioiksi, aivan kuten se on nähty ensimmäisestä Lissabonin strategiasta saakka. Työllisyyden ohjelma, uuden osaaminen, osallistava kasvu ja köyhyydentorjunta ovat sidoksissa tavalla tai toisella työllisyyskysymyksiin. (Eurooppa 2020 2010.)

9 Johtopäätökset

Opinnäytetyössäni aiheet projektin elinkaaren alkuosasta, eli ideoinnista, suunnitelmavaiheesta ja sen toteuttamisesta, ovat opettaneet minulle, että myös opinnäytetyö on eräänlainen projekti. Kehittämistyö, jolla on alku ja loppu, joiden väliin mahtuu monenlaisia yllätyksiä. Siitäkin huolimatta, että suunnitelmavaiheeseen panostetaan ja vastoinikäymiin varau-

dutaan voi toisinaan käydä niin, kuten suunnitellussa projektissa, että etenemistä ei tapahdu ja jäädään paikalleen.

Opinnäytetyöni ensisijainen kysymys kuului, olisiko suunnitellulle projektille ollut perusteita hakea rahoitusta Euroopan sosiaalirahastosta. Mielestäni olisi ollut perusteita. Koen, että suunnitteluvaiheeseen olisi pitänyt vain panostaa enemmän ja projektin tavoitteita pohtiessa olisi tullut hakea taustatukea erilaisista Euroopan unionia ja Euroopan sosiaalirahastoa koskevista tavoiteohjelmista, suunnitelmista ja päätöksistä. Projektin suunnitteluun ja toteuttamiseen sitoutuneilla tahoilla olisi ollut osaamista ja resursseja toteuttaa suunniteltuja tavoitteita.

Tutkimusongelman lisäksi työssäni pohdittavaksi nousivat myös kysymykset: Millaisia seikkoja olisi hyvä ottaa huomioon, kun projektille haetaan rahoitusta Euroopan sosiaalirahastosta? Sekä, kuinka perusteellisesti rahoitusta hakevan olisi syytä paneutua projektin tavoitteiden ja rahoituksen myöntämisen välisiin suhteisiin?

Tutkimusmateriaalista nousevia asioista olivat, että tavoitteiden tulisi olla selkeästi kirjattuna viimeistään rahoitusta hakiessa. Hankkeen tavoitteiden kristallisoimisen lisäksi näyttäisi olevan myös tärkeää ottaa selvää millaisia aloitteita, suunnitelmia ja päätöksiä Euroopan unionissa on tehty viime aikoina esimerkiksi sosiaalipoliittisella rintamalla. Tämän lisäksi tulisi lukea ajankohtaisia artikkeleita Euroopan unioniin liittyen sekä erityisesti ottaa selvää, mitkä instanssit Euroopan unionissa tekevät päätöksiä ja aloitteita. Koen, että suunnitellun hankkeen tavoitteiden asettaminen on selkeämpää, kun tietää syvällisemmin, mitkä rahoittajan kriteerit ovat ja mihin ne perustuvat. Näen, että Euroopan unionissa asetettuja tavoitteita, suunnitelmia ja päätöksiä voi käyttää apuna perusteltaessa hankkeen tarpeellisuutta. Esimerkkeinä Euroopan neuvoston sosiaalisen osallisuuden raportin sisältö ja Euroopan unionin sosiaalipoliittiset linjaukset suomalaisesta vanhuspolitiikasta osoittavat, millaisia yksityiskoh- tia sisällytetään hyvinvointikäsitteen alle vanhuspolitiikassa sekä sosiaalisen osallisuuden, köyhyyden poistamisen ja sosiaalisen syrjäytymisen tavoiteohjelmissa.

Sosiaalisen osallisuuden raportissa painotetaan, että sosiaaliseen osallisuuteen, köyhyyden poistamiseen ja sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisyyn edellytetään kuuluvan myös kulttuuripalveluiden saatavuuden. Perusteina ovat, että kulttuuritapahtumiin osallistuminen on ihmiselle ja yhteisölle oleellinen keino määrittää ja kehittää identiteettiään, kertoa itsestään ja esittäytyä toisille. Näistä nähdään syntyvän symbolinen vuoropuhelu, jota apuna käyttäen ihmisillä on keino aktivoitua demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Siten kulttuuripalveluiden saatavuus ja kulttuuritoimintaan osallistumisen edistäminen voidaan nähdä yhtä olennaisena ja pätevänä näkökulmana kuin osallistumisen edistäminen talouden, työllisyyden ja sosiaalipalveluiden alalla. Aktiivinen osallistuminen kulttuuri- ja taidetoimintaan voi toimia syrjäytynei-

den ihmisten taitojen ja itseluottamuksen kohentamisessa, jonka kautta voi syntyä halu yhteiskunnalliseen toimintaan. Toiminta voi myös toimia tienä työelämään tai uudelleenkoulu- tukseen työttömälle. Lisäksi toimintasuunnitelmassa sivutaan osallistumisen mahdollisuuden lisäämistä urheilu- ja vapaa-ajan toimintaan ja toiminnan saatavuuteen. (Euroopan neuvoston raportti sosiaalisesta osallisuudesta nd.)

Vuoden 2000 Lissabonin sopimuksen tehostamisen strategiaa analysoinut Taina Rintala (2005) pohtii Eurooppalaista sosiaalipolitiikkaa ja sen vaikutusta suomalaiseen vanhuspolitiikkaan. Rintala kirjoittaa, että suomalainen käsite vanhuspolitiikka on sisällytetty Lissabonin strategiassa sosiaalipolitiikkaan, joka on samanvertaisessa asemassa talouspolitiikan kanssa. Hyvinvointivaltiomalli luo kuvan aktiivisista ja tuottavista ikäihmisistä yhteiskunnassa iskulausein ”hyvä yhteiskunta kaikenikäisille” ja ”aktiivi ikääntyminen”. EU:n kontekstissa vanhuspolitiikka ei ole siis yksinomaan hyvinvointipolitiikkaa (sosiaali-, terveys-, asunto-, perhe- ja eläkepolitiikkaa), vaan se on mitä suurimmassa määrin myös talous-, työllisyys-, kilpailu- ja sisämarkkinapolitiikkaa. (Emt., 396-410.)

Rintala (2005) näkee, että tulevaisuudessa vanhuspolitiikkaa koskevat linjaukset eivät välttämättä löydy perinteisiltä politiikan lohkoilta vaan aloilta, joilla aikaisemmin ei ole nähty olevan suurta merkitystä vanhuspolitiikassa. Sosiaalipoliittiset panokset siis nähdään investointeina ja taloudellista kasvua tuottavina tekijöinä eikä yksinomaan kustannuksina. (Emt., 396-410.)

Rintala on koonnut komission toimenpidelistoilla olevia ”aktiiviin ikääntymiseen” liittyviä seikkoja, jotka komission asiakirjoissa tulkitaan tuottavaksi ikääntymiseksi ja joihin toivotaan pikaista panostamista. Esimerkiksi aktiivista ikääntymistä voidaan nähdä tapahtuvan vain silloin, kun toiminnalla on taloudellista ja sosiaalista arvoa ja sen nähdään hyödyttävän kaikenikäisiä. Aktiivisilta ikääntyjiltä odotetaan, että he kuluttavat aikansa sekä itselleen että yhteiskunnalle hyödyllisellä tavalla. Aktiivista ikääntymistä voi toteuttaa esimerkiksi kuluttamalla, harrastamalla, tekemällä vapaaehtoistyötä, osallistumalla järjestötoimintaan ja auttamalla itseään ja läheisiään. Aktiivisuustasoa nostamalla pyritään siihen, että ikääntyvien ihmisten elämänlaatu paranee, talouskasvu kohenee, huoltorasitus vähenee ja eläke- ja terveysmenoissa saavutetaan säästöjä. Tavoitteisiin pääseminen edellyttää eläke-, koulutus-, asunto- sekä sosiaali- ja terveystalouden uudistamista. (Emt., 396 -410.)

Rintala (2005) on nostanut analyysissään esiin myös Lissabonin strategiasta elinikäisen oppimisen ja vapaaehtoistyön kehittämisosuudet aktiivisessa ikääntymisessä. Elinikäinen oppiminen ei Rintalan (2005) tulkinnan mukaan olisi enää vapaaehtoista toimintaa, vaan se olisi sosiaalinen velvollisuus, johon ihmisten on varauduttava koko elämänsä aikana. Toimenpidelistan nimeämä vapaaehtoistyö ymmärretään sellaiseksi toiminnaksi, joka on sekä mielekästä

yksilölle itselleen että hyödyttää samalla yhteiskuntaa. Perusteluina on, että kun toimintakykyinen ikääntynyt tekee vapaaehtoistyötä, hänen elämänlaatunsa kohoaa, kun hän voi kokea tekevänsä merkityksellistä työtä. Yhteiskunnalle tämä tietää säästöjä, koska rahalliset kustannukset ammatti- ja vapaaehtoisentyön välillä ovat suuret. (Emt., 396-410.)

Suunnitelmavaiheeseen paneutuminen olisi ollut myös ensisijaisen tärkeää. Suunnitteilla olleessa projektissa, jossa toimin mukana, suunnitteluryhmä noudatti perinteistä projektiorganisaatio mallia (Kts. kuvio 1 s. 12). Työskentelymetodina oli aivoriihimenetelmä. Paikalle aivoriihimenetelmään kutsuttiin projektiin sitoutuneet sopimuskumppanit. Projektin alkuunpanijat toimivat kokoonkutsujina. Kokoonnutumiset aloitettiin ensin siitä, mihin edellisen kerran kokoonnutumisessa olimme päässeet. Tämän jälkeen tuotiin esiin uusia ideoita ja keskusteltiin niistä. Urpo Jalava (2000, 53) osoittaa myös, kuinka olennainen osa suunnittelua on ”ajatusvoiman” paljous. Jalava kokee, että juuri alussa informaatiota eli ”raaka-ainetta” on oltava määrällisesti paljon. Tästä suuresta määrästä etsitään toteuttamiskelpoiset ideat ja kiteytetään näkemykset ja tuotetaan perusnäkemykset alkavalle projektille.

Suunnitteilla olevassa projektissa ei varmaankaan kyse ollut siitä, etteikö ideoita olisi ollut. Pikemminkin kyse oli siitä, että tavoitteita oli liikaa ja ne olivat epämääräisiä ja laajoja. Projektisuunnitelmalle luotiin EURA 2007 Euroopan rakennerahastojen hallintajärjestelmään alustava projektihakemus, jota oli suunnitelmien mukaan tarkoitus käydä tarkentamassa tavoitteiden selkiydyttyä. Sähköisessä projektihakemuksessa tavoitteiden kirjaamiselle ei ole varattu suurta tilaa, joten ne on osattava kristallisoida ytimekkäästi ja selkeästi, jotta rahoituksesta päättävä elin pääsee ensisilmäyksellä näkemään, mistä suunnitteilla olevassa projektissa on kyse. Samaa kristallisoimista painottaa myös rakennerahastojen ohjeistus hankerahoitusta hakeville ”suunnitelmassa tulee olla konkreettisesti kuvattu projektin osallistujille tarjottavat toimenpiteet ja miten ne edistävät tavoitteidensaavuttamista”. (Rakennerahastot Ideasta suunnitelmaksi, ohjeita hanketta suunnitteleville.) Toki projektin tavoitteista tulee tehdä myös laajempi selvitys, joka liitetään hakemukseen mukaan, mutta selvityksessäkin projektin tavoitteet tulisi olla selkeät ja rahoitusta ajatellen myös sellaiset, että ne täyttävät rahoittajan kriteerit. Suunnitellussa projektissa tavoitteet jäivät epämääräisen laajoiksi käsitteiksi. Pohdinkin oliko tavoitteiden epämääräisyys sittenkin syy, että projekti päätettiin jättää, eikä se, että projektihakemus ei ollut ESR- rahoituskauden 2007- 2013 toimenpideohjelmien ja Etelä Suomen alueellisen osion painotuksien mukainen, kuten eräs suunnitteluryhmän jäsen totesi, kun kysyin jäädyttämisen syytä.

Hyvinvointia, mutta kenen ehdoilla?

Suunnitellussa hankkeessa ensisijaiset tavoitteet olivat hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen ikääntyville pitkäaikaistyöttömille. Euroopan sosiaalirahasto taas rahoittaa hankkeita, joissa keskitytään erityisesti työttömyyden kasvun ehkäisyyn ja työllistämi-

seen. Pohdin, että kummankin tahon, suunnitellun projektin ja sosiaalirahaston, tavoitteessa on lopulta kysymys samasta asiasta, hyvinvoinnista. Euroopan sosiaalirahasto tavoittelee talouspoliittista hyötynäkökulmaa, kun suunniteltu hanke taas tavoittelee hyvinvointia yksilön näkökulmasta. Loppujen lopuksi kumpainenkin taho puhuvat samasta asiasta, mutta unohtavat, että siinä on kaksi puolta. On totta, että materiaalsen hyvinvoinnin perusta on työ- ja talouselämän aikaansaamaa. Työllä luodaan taloudellinen pohja hyvinvoinnin toteuttamiselle ja onhan työn tekeminen keskeinen osa ihmisten henkistäkin hyvinvointia. Mutta onko tasapaino kohdallaan, jos vain toista, talouspoliittista hyvinvointia pidetään tärkeämpänä kuin yksilöitä, heitä jotka hyvinvointia tuottavat ja sitä myös tarvitsevat?

Hyvänä esimerkkinä tasapainon järkkymisestä voidaan pitää kansallisen sosiaalipolitiikan ja EU:n harjoittaman sosiaalipolitiikan lähentymistä. Lähentymisen merkinä voidaan pitää esimerkiksi sitä, että kansallisesta sosiaalipolitiikasta on hiljalleen alettu puhua samassa lauseessa talous- ja työllisyyspolitiikan kanssa. Vaarana on tällöin, että ihmiset nähdään taloudellisesti tuottavina olentoina, ei niinkään sosiaalisina olentoina. Yksilöt, jotka eivät tuon puheen mukaan tuota, pyritään aktivoimalla tekemään tuottaviksi. Ehkäistään heitä syrjäytymästä ja osallistetaan, mutta mihin? Tuottamaan lisää hyvinvointia, mutta millaista?

Voisiko vastaus olla, että hyvinvointikeskusteluissa palataan inhimillisyyteen. Mitä me ihmiset tarvitsemme elääksemme ja millaisia inhimillisiä tarpeita meillä on? Sirkku Hellstenin (1995) pohdintaa mukaillen: meidän tulisi keskittyä siihen, että tarpeiden tyydytys johtaisi inhimillisten toimintamahdollisuuksien toteuttamiseen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvoinnin turvaamiseen, ei niinkään materiaalsen elintason kohottamiseen.

Lähteet

Aaltola, J. & Syrjälä, L. 1999. Tiede, toiminta ja vaikuttaminen. Teoksessa Heikkinen, H.L.T., Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.) Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Jyväskylä: Atena kustannus, 11-24.

Alavaikko, M. 2006. Valtakunnallisen sosiaalipolitiikan loppu. Keskitetystä ohjauksesta alueellisiin kehityshankkeisiin. Teoksessa Rantala, K. & Sulkunen, P. (toim.) Projektiyhteiskunnan kääntöpuolia. Helsinki: Gaudeamus, 39- 55.

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.

Alueellinen osio, Etelä- Suomi. 2008. Viitattu 19.12.2010.
www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/tiedostot/asiakirjat/ohjelma_asiakirja_ESR.pdf

Anttonen & Sipilä. Jäikö hyvinvointi historiaan. 7/2004. Viitattu 8.12.2010.
www.tiede.fi/artikkeli/52/jaiko_hyvinvointi_historiaan

ESR toimenpideohjelman toimintalinjat. 2008. Viitattu 26.11.2010.
www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/tiedostot/asiakirjat/ohjelma_asiakirja_ESR.pdf

EURA 2007. EU:n rakennerahastojen hallintajärjestelmä. Viitattu 2.5.2011.
www.eura2007.fi/hakija/login.jsp;jsessionid=gTqLN1sD61dT30x7ynTcQWHTdT6TdZlhg82phN2vZJfyDbY02ZB!-415622042

Eurooppa 2020. Älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun strategia. 2010. Viitattu 3.2.2011.
ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_FI_ACT_part1_v1.pdf

Euroopan komissio. Sosiaalirahasto. n.d. Viitattu 16.11.2010.
ec.europa.eu/employment_social/esf/discover/esf_fi.

Euroopan neuvoston erityiskysymykset 2003. Viitattu 21.1.2011.
ar2003.emcdda.europa.eu/fi/fi/page073-fi.

Euroopan neuvoston raportti sosiaalisesta osallisuudesta. n.d. Viitattu 19.12.2010.
eu-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=fi,sv&lang=&lng2=da,de,el,en,es,fi,fr,it,nl,pt,sv,&val=278973:cs&page=&hwords=null

Euroopan sosiaalirahaston alueelliset osiot. 2008. Viitattu 26.11.2010
www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/fi/02_eu_rr_ohjelmat/02_esr/index.jsp

Heikkinen, H.L.T. 2006. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Heikkinen, H.L.T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura, 19-33.

Helne, T. 2003. Sosiaalipolitiikan perusteet. Sosiaalisista kysymyksistä "sosiaalisen" kysymyksen? Teoksessa Helne, T., Julkunen, R., Kajanoja, J., Laitinen - Kuikka, S., Silvasti, T. & Simpura, J. (toim.) Sosiaalinen politiikka. Helsinki: WSOY, 41-68.

Hellsten, S. 1995. Toimintamahdollisuudet sosiaalipolitiikan oikeudenmukaisuuden kriteerinä. Niin & näin. Filosofinen aikakauslehti 1/1995, 39-44. Viitattu 4.12.2010.
netn.fi/sites/netn.fi/files/19952netn.pdf

Huttunen, R., Kakkori, L. & Heikkinen, H.L.T. 1999. Toiminta, tutkimus ja totuus. Teoksessa Heikkinen, H.L.T., Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.) Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Jyväskylä: Atena kustannus, 111-135.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Häkkinen, H., Jaakkola, A., Kuivalainen, S. & Palola, E. 2001. Näkökulmia eurooppalaiseen sosiaalipolitiikkaan. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Jalava, U. 2000. Projektinjohtajuus. Matka monitulkintaisuudesta konkretiaan. Teoksessa Jalava, U. & Virtanen, P. Innovativiseen projektijohtamiseen. Helsinki: Tammi, 53-72.

Kari, M. & Saari, J. 2005. Sosiaalinen Eurooppa, Euroopan Unionin sosiaalipolitiikka. Luettu 14.2.2011. www.eurooppatiedotus.fi/public/download.aspx?ID=19261&GUID=%7Bb1b7d93f-c019-44c7-923e-497fafe98f10%7D

Karisto, A., Takala, P. & Haapola, I. 2003. Matkalla nykyaikaan. Elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. Helsinki: WSOY.

Kinnunen, P. 1998. Hyvinvoinnin ruletti. Tutkimus sosiaalisen tuen verkostojen jäsentymisestä 1990-luvun lopun Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Chydenius-instituutin julkaisuja 3/2001. Jyväskylä: PS-kustannus, 68-84.

Kuivalainen, S., Airio, I., Hiilamo, H. & Nilemelä, M. 2005. Suomalainen köyhyyspolitiikka. Teoksessa Saari, J. (toim.) Köyhyyspolitiikka. Johdatus sosiaalipolitiikan ytimeen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 63-120.

Laurinkari, J. 2010. Hyvinvointipolitiikan talous. Teoksessa Niemelä, P. (toim.) Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOYpro, 68-89.

Löow, M. 2002. Onnistunut projekti - projektijohtamisen ja suunnittelun käsikirja. Suom. Maa-rit Tilman alkuperäisteoksesta Att leda och arbeta i projekt- en praktisk handbok om att lyckas i projekt ja siihen liittyvästä työkirjasta. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Moilanen, P. & Räihä, P. 2001. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II-näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Chydenius- instituutin julkaisuja 3/2001. Jyväskylä: PS-kustannus, 44-67.

Niemelä, P. 2010. Hyvinvointipolitiikan teoria. Teoksessa Niemelä, P. (toim.) Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOYpro, 16-37.

Paasivaara, L., Suhonen, M. & Nikkilä, J. 2008. Innostavat projektit. Helsinki: Suomen sairaanhoitajaliitto.

Rakennerahastot. Rakennerahastotoiminta Suomessa. 2008. Viitattu 12.11.2010. www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/fi/01_rakennerahastotoiminta/index.jsp

Rakennerahastot. Ideasta suunnitelmaksi ohjeita hanketta suunnitteleville nd. Viitattu 3.4.2011. www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/fi/03_hakijalle/02_ideasta_suunnitelmaksi/index.jsp

Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

- Rintala, T. 2005. Euroopan unionin sosiaalipoliittiset linjaukset ja suomalainen vanhuuspolitiikka. Yhteiskuntapolitiikka lehti 4/2005, 396- 410 Viitattu 10.1.2011.
yp.stakes.fi/NR/rdonlyres/5781411A-D61C-426A-860E-66FBEF4689A2/0/054rintala.pdf
- Rissanen, T. 2002. Projektilla tulokseen. Projektin suunnittelu, toteutus, motivointi ja seuranta. Jyväskylä: Pohjantähti.
- Saari, E. 2007. Mitä pitääkö tutkijan olla myös käytännön toimija? Teoksessa Viinamäki, L. & Saari, E. (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi, 121-151.
- Saari, J. 2005. Köyhyyspolitiikka. Teoksessa Saari, J. (toim.) Köyhyyspolitiikka johdatus sosiaalipolitiikan ytimeen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 7- 27.
- Suomen Akatemian tutkimuseettiset ohjeet. 2003. Viitattu 23.11.2010.
www.aka.fi/Tiedostot/Tiedostot/Julkaisut/Suomen%20Akatemian%20eettiset%20ohjeet%202003.pdf
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.
- Virtanen, P. 2000. Projektityö. Helsinki: WSOY.